

Učiteljski Tovarš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 15. marca 1870.

List 6.

Prirodoznanstvo ali fizika v ljudski šoli.

Učitelj. Ozrimo se po šoli! Kaj vse vidimo? S čim vidimo? Kaj ne, z očmi vidite. Kaj pa, ko bi mižali, ali bi tudi mogli vedeti, če so ktere reči v sobi?

Učenec. Se vé da; reči bi tudi ošlatali.

Učitelj. Kako pa še zvemo, da so tu pa tam kake reči? Ako bi, postavim, ure v sobi ne videli in ne ošlatali, kako bi pa vendar vedeli, da je v sobi? Ali, kako bi uganili, da so kake cvetice ali da je kako sadje blizo nas?

Učenec. Uro bi slišali, cvetice in sadje pa bi ovohali.

Učitelj. Zapomnite si tedaj: človek s čuti opazuje vse, kar je pri njem ali blizo njega. Vse tedaj, kar opazujemo s čuti in kar napolnuje prostore, da namreč na tem in unem mestu v ravno tem času nobena druga stvar ne more biti, imenuje se tvar ali tvarina, in vsaka v prostoru omejena tvar imenuje se telo. Povejte mi, ali je zrak tudi telo?

Učenec. To je da; sej zrak ima tudi svoj prostor, in zrak tudi čutimo, če z roko sim pa tje pomahamo.

Učitelj. Še bolj pa zrak čutimo takrat, kedar se giblje t. j. kedar veter vleče. Ali se pa zrak véasi tudi sliši?

Učenec. Tudi! Slišimo ga žvižgati pri vratih in pri špranjah na oknih, pa tudi okoli vogla pri hiši, kedar je huda sapa.

Učitelj. Vse, kar opazujemo s čuti, imenuje se natura ali priroda. Kako se je priroda prirodila, nam pové, prvi odstavek v „Katekizmu“, kjer je zapisano: „Bog je vstvaril nebo in zemljo in vse, kar je“. — Vidite, ljubi učenci, če prirodo pregledujemo in premišljujemo, spoznavamo s tem tudi bolj in bolj Boga, kateri je vstvaril in ohranjuje toliko

lepih in koristnih stvari. Če prirodo na tanko opazujemo, vidimo, da se razdeljuje v dva dela, in sicer v prirodo živih stvari in v prirodo neživih stvari.

Naštejte in zapišite prav veliko naj pred živih in potem tudi neživih stvari!

Ktere iz med teh opazujemo s sluhom, ktere s povohom?
(Prih. dalje.)

Stari in mladi Slovenec.

Straha.

S. Razum strahü je rabila vam tudi straha timiditas, strašivu - hlivü - šlivü, strašivica - šlivica homo timidus, i strašnikü; strahostü terror, strahati - šaj - ešü horrere, strahovati se timore.

Strüknati.

O. Strüknaj - neši pungere, strükü oestrus, kar strékü; stréka stimulus, strékalo, strékali - cati - aja i - čaj pungere, stimulare.

S. Stréati nsl. eminere; čes. střeček oestrus, polj. stark stimulus. Tudi imate stroka centrum, linea, momentum temporis, čes. da iz strük pungere, stroka ergo vere est punctum cf. sroka.

Strümü.

O. Strümünü declivis, praeruptus, - më - mo per praecipitia, strümoglavü - vo deorsum capite, strümina - münia locus praeruptus.

S. Pa pišete tudi strümi - e - ica firmiter, proprie; strümiti se impetum capere, affirmare; nsl. ster meti stupere, stern montosus, stern pot, sternost, sternec, sternem itd.

Stryj.

O. Stryjka, stryjci, stryja patruus, kar nsl. stric, strynja ili stryna, stryja amita.

S. Stryjišti filius patru; nsl. stričičè patruelis, strinič, strnič; stričična consobrina.

Strélüka.

S. Stréla sagitta, strélüka pa je stsl. fulmen p. gromna strelka; strélište stadium, signum, strélinica kar nsl. strelišče locus ad tela explodenda, hrov. strelarna - ica; strelja kar streljaj spatium quod sagitta pervolat, strélüba ars sagittandi.